

Дворняк Галина Станіславівна
*головний спеціаліст бюджетного відділу
фінансового управління Бережанської РДА*

ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Проблема підвищення рівня соціальних інститутів, і передусім за допомогою інформаційної політики, спрямованої на роз'яснювання мети діяльності та заходів, які приймаються, є важливою складовою в удосконаленні системи соціального захисту населення. Населенню в складних умовах трансформаційних змін необхідно відчувати опіку держави та її органів управління за стан життя, бути впевненими, що труднощі минуться.

Державна політика регулювання якості соціальних послуг переважно реалізується через удосконалення нормативно-правової бази, визначення стратегічних напрямів реформування системи соціальних послуг, управління державними видатками на соціальні цілі. Однак рівень якості соціальних послуг для осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, залишається недостатнім.

Нормативно-правова база, що встановлює вимоги до видів та умов надання соціальної допомоги різним категоріям населення, втім, не створює достатніх механізмів для забезпечення належного рівня якості соціальних послуг – на сьогодні вона залежить, переважно, від особистісного чинника та сумлінності конкретного надавача послуги. Можна засвідчити й низьку ефективність механізмів управління якістю соціальних послуг та недостатність інформаційного забезпечення процесу їх надання.

Необхідність розробки перспективних напрямів підвищення якості соціальних послуг в Україні обумовлена низкою факторів, що мають системний характер:

По-перше, недостатній рівень розвитку мережі закладів та установ, що надають соціальні послуги:

– зниження можливостей розвитку мережі закладів і її кадрового забезпечення, яке призвело до обмеженого доступу населення (перш за все, сільського) до отримання соціальних послуг. У 2018 році кількість закладів соціального захисту для безпритульних громадян зменшилася у порівнянні з 2017 р. Мережа закладів реінтеграції безпритульних осіб та

соціальної адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі відсутня в АР Крим, Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Миколаївській, Рівненській, Сумській, Тернопільській, Херсонській, Чернівецькій областях та м. Києві;

– недостатній рівень розвитку мережі закладів надання побутової і медико-соціальної допомоги непрацездатним громадянам в умовах тимчасового, денного перебування і вдома. Існуюча державна система соціальних послуг орієнтована здебільшого на догляд у стаціонарних закладах, що ускладнює їх надання, зводить до мінімуму здійснення соціальними службами заходів соціально-побутового патронажу. Кількість відділень соціальної допомоги на дому в Україні у 2018 р. зменшилася на 1,4%, територіальних центрів соціального обслуговування, що надавали побутову і медико-соціальну допомогу непрацездатним громадянам в умовах стаціонарного, тимчасового, денного перебування – на 1%, соціальні послуги вдома реабілітаційними установами, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді надавалися лише у 30% зареєстрованих випадків [1, с. 15].

По-друге, недостатність методичного забезпечення процесу управління якістю соціальних послуг, що обумовлено, зокрема:

– відсутністю державних стандартів якості соціальних послуг;

– невідповідністю змісту та рівня організації надання соціальних послуг потребам їх отримувачів;

– недостатньою сформованістю механізму оцінки потреб населення. Мережа соціальних служб створена та функціонує практично в усіх територіально-адміністративних одиницях країни. Разом з тим, відсутнім є механізм оцінки потреб населення (в першу чергу територіальної громади) щодо необхідної кількості працівників соціальної сфери та видів соціальних послуг. У зв'язку з цим, штатне забезпечення соціальними працівниками, соціальними педагогами, психологами, юристами та іншими фахівцями в центрах соціальних служб залишається недостатнім та таким, що не відповідає потребам громади. Це погіршує доступ населення, особливо у сільській місцевості, до отримання професійних соціальних послуг та підтримки, залишає осіб, що потрапили у складні життєві обставини, без допомоги кваліфікованих спеціалістів;

– відсутністю стандартизованої системи підвищення базової кваліфікації на робочому місці для надавачів соціальних послуг, а відтак, недостатнім рівнем кваліфікації значної кількості працівників вітчизняних соціальних служб. Соціальні служби, що функціонують в Україні, лише на

60-70% укомплектовані фахівцями, але й вони, здебільшого, не мають відповідної професійної підготовки. Гострою для України є проблема підготовки підручників, посібників з соціальної і соціально-педагогічної роботи, пакетів навчально-методичної документації.

По-третє, недосконалість використання бюджетних механізмів реалізації соціальної підтримки населення та низька дієвість системи дотримання соціальних гарантій, зокрема:

- зниження фактично виплаченої соціальної допомоги та погіршення умов життя соціально незахищених груп населення;

- недостатній рівень соціальної підтримки осіб з інвалідністю через зменшення кількості вільних робочих місць та низькі темпи зростання середнього розміру місячної пенсії. Окрім того, при визначенні бюджетних видатків майже не використовуються показники, що дають уявлення про життєвий рівень цих категорій населення;

- зменшення обсягів цільової грошової допомоги, посилення диспропорцій у співвідношенні мінімальних соціальних гарантій населенню, а відтак, недостатність соціальної підтримки непрацездатних громадян із мінімальними доходами;

- дефіцит належного фінансування проектів громадських організацій органами місцевого самоврядування (поширюється лише на організації інвалідів, ветеранів, молодіжні та дитячі громадські організації). Без державного фінансування залишаються, зокрема, організації, що працюють із багатодітними сім'ями або невиліковно хворими, що призводить до вибіркового, а не системного характеру їх участі у наданні соціальних послуг. Так, відповідно до частини третьої статті 143 Конституції України органи державного управління мають фінансувати здійснення делегованих місцевому самоврядуванню повноважень у повному обсязі за рахунок коштів державного бюджету, натомість щороку має місце постійний дефіцит бюджету, внаслідок чого недофінансовується сфера соціального забезпечення. Дефіцит ресурсів за делегованими повноваженнями у Державному бюджеті України на 2017 рік склав 20%, тобто близько 20 млрд. грн.;

- недостатній рівень фінансування соціальних послуг, гарантованих державою на безоплатній основі.

Таким чином, зазначені проблеми підвищення якості соціального захисту потребують вирішення у найближчій перспективі. Тобто, необхідно переглянути соціальну політику держави, а саме посилення контрольних функцій держави за процесом формування та розподілу

витрат від національного до локального рівнів економіки, що зумовлює вкрай необхідну розробку методології та концептуальних основ системи соціального захисту в Україні.

Отже, система соціального захисту включає в себе надзвичайно багато напрямів, які потребують якнайшвидшого реформування, внаслідок чого мають досягатися основні цілі соціальної політики і створюватися єдність економічних і соціальних умов для забезпечення як соціальної стабільності, так і розвитку національної економіки.

Література:

1. Кармазіна О. Соціальний захист населення. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/07/zb_szn_2017.pdf (дата звернення: 01.11.2019 р.).
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.11.2019 р.).

Дем'янюк Антоніна Вікторівна

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету*

Панько Дмитро Геннадійович

*студент групи Фм-22
Тернопільського національного економічного університету*

СТРУКТУРА ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ: СТАН ТА ШЛЯХИ ЗРОСТАННЯ

В умовах демократичних і ринкових трансформацій необхідним є вирішення проблем бюджетного процесу в контексті визначення бюджетних пріоритетів відповідно до існуючих соціально-економічних і суспільних відносин. Вважається, що в демократичній державі визначення бюджетних пріоритетів має відображати суспільні переваги, базуватися на суспільному виборі. Разом з тим, досвід багатьох країн, у тому числі України, свідчить про те, що реалізація цього принципу на практиці, його втілення в реальну бюджетну політику держави є складною проблемою [1, с. 25].

Необхідно зазначити, що стабільність і прогнозованість в бюджетній політиці вимагає прозорого, прогресивного і єдиного державного